

Въведение

Данъците в икономиката са най-дискутираната тема във всяка икономическа политика. От съществуването на държавата се появяват и данъците, като задължителен елемент на държавната политика. Те засягат пряко населението и доходите, което определя тяхната значимост.

Данъкът е възникнал едновременно с държавата, но се счита, че не е творение на държавата. Това е едно обективно възникнало плащане в полза на държавата, което закона е утвърдил. Тя като законен собственик на земята и на територията на страната се счита, че има основанието да получава вечната рента от тази земя, т.е. данъка се тълкува като рентата на държавата от земята. От теорията за обществен договор, данъкът се третира като задължение на гражданите към държавата срещу ползите и услугите, които тя им осигурява. Оформя се и разбирането за данъците като цена на правителствени услуги.

v Изучаването на теоретичните принципи на организирането на данъчното облагане и вижданията за ролята на данъците в икономиката са основен елемент във всяко теоретическо изследване на държавните финанси и още повече на държавните приходи. И това не е случайно, защото познаването на основните принципи на данъчното облагане е задължително условие при създаването, въвеждането, налагането на всеки данък и установяването на всяка данъчна система и нейното управление. Не по-малко важно при изучаването на данъците е и познаването на основните, оформили се исторически и наложили се в сферата на държавното финансово управление, философии и теории за мястото, ролята и предназначението на данъците в икономиката. Причината за това се корени във въздействието им върху формирането на политическите идеи за финансово управление на държавата и оттам – върху характера и технологията на данъчното облагане и данъчната система. В конкретен план то включва разглеждането на класическите, кейнсианските и неокласическите теории за данъците.

v Принципите на данъчното облагане са онези основни теоретични положения, които формират общата насока на облагането с данъци в националната икономика. Сами по себе си принципите на данъчното облагане се намират в динамична връзка с основните теории за ролята на данъците в икономиката и икономическите школи. В исторически план теориите за ролята на данъците в икономиката, еволюират в

зависимост от конкретната социално-икономическа обстановка и господстващата икономическа идеология.

Ролята на данъците

До голяма степен разбирането за ролята на данъка се свързва с вижданията на основните икономически течения за данъците и тяхната роля в икономиката.

Има много теории за възникването и утвърждаването на данъците. За основоположник на теорията за данъчното облагане се счита шотландският икономист А.Смит. Идеите му оказват кардинално влияние върху финансовия и стопански живот в много държави.

- Класическата теория счита, че държавата произвежда и продава услуги, а гражданите ползват и заплащат тези услуги чрез данъка, в резултат на което отношенията са на търговска основа. Класиците считат, че финансите са наука за разходите, а основното направление на финансовата дейност е събирането на приходи с цел покриване на разходите. Масата на държавните разходи трябва да бъде ограничена, а темповете на тяхното нарастване - слаби. Набраните чрез финансовите методи и форми ресурси не може да се използват за икономически цели. Важно значение има съществуването на принципа за справедливост в разпределението на тежестта на разходите между отделните слоеве и групи на обществото.

- Кейнсианската теория за данъците ги разглежда като елемент на инструментариума на държавата за намесата в икономическия и социалния живот и тяхното регулиране. Основните насоки на данъчната политика според кейнсианското учение са насочени към покачване на данъчните размери, регулиране на доходите, ограничаване на инфлацията и въздействие върху инвестициите в икономиката.

- § Държавна намеса в икономиката с цел оказване на въздействие върху развитието на икономическия цикъл в желана насока.

- § Държавна намеса с цел регулиране на доходите.

- § Държавна намеса с цел ограничаване на инфлацията.

- § Държавно въздействие върху равнището и направлението на инвестициите.

- Неокласическата теория за данъците и тяхната роля в икономиката се свързва с идеите на А. Лафер и идеите на М. Фридман. Основната теза на неокласическата теория за ролята на данъците в икономиката е, че тяхното намаление е по –

продуктивно и ефективно, отколкото тяхното увеличение. Основен инструмент в подкрепа на тезите на неокласиците е т.нар. данъчна крива на Лафер, която показва връзката между величината на данъчните размери и данъчните приходи. Доказва, че еднакви данъчни приходи могат да се постигнат едновременно чрез високи или ниски данъци.

- Данъчните намаления могат да допринесат за повишаване на производителността на труда и за оживление на производството.
- Данъчните намаления могат да стимулират потреблението и спестовността
- Данъчните намаления са ефикасно средство за ограничаване на безработицата.
- Намаляването на данъците може да доведе до нарастване на държавните приходи.

-

П. Самуелсон счита, че положителни резултати в икономиката ще има, ако стопанските програми се съобразяват не само с целите и стремежите на правителството, но и с интересите на частния сектор. Съвременната икономика се движи от две сили - държавата и частния сектор. Необходимо е обединяване на макроикономическия с микроикономическия анализ, условията на смесена икономика, в която доминират интересите на държавата, частния сектор и индивидите. Правителствената намеса в икономиката трябва да бъде преди всичко с минимални условия за живота на човека, а след това да решава проблемите на растежа. Важно за неокласическия синтез е капиталобразуването. То трябва да се насърчава.